

Af kontorchef Rie Thoustrup Sørensen og chefkonsulent Ditte Marie Nørgård, Civilstyrelsen

Fondsmyndighedens reaktionsmuligheder efter fondsloven, når samarbejdet i en bestyrelse ”knirker” – 5 eksempler

Civilstyrelsen har som fondsmyndighed i de senere år modtaget et stærkt stigende antal henvendelser fra enkeltmedlemmer af fondsbestyrelser, som – uanset indholdet af henvendelsen – indikerer et dårligt samarbejds-klima mellem medlemmerne.

Henvendelserne spænder vidt – til illustration har enkeltmedlemmer (eller en del af bestyrelsen) ønsket Civilstyrelsens stillingtagen til f.eks.:

- Inhabilitet hos enkelte medlemmer af bestyrelsen,
- manglende opfyldelse af vedtægtens bestemmelser om krav til enkelte medlemmer,
- manglende opfyldelse af vedtægtens bestemmelser i forbindelse med valg til bestyrelsen,
- overtrædelser af vedtægtens – eller fondslovens – bestemmelser, f.eks. om indkaldelse til bestyrelsesmøder,
- uenighed om hvem der er valgt som formand for fonden og hvilken kompetence formandskabet i øvrigt indeholder, og
- uenighed blandt bestyrelsen om fortolkning af fondens formål.

I det følgende beskrives Civilstyrelsens opgaver ved sådanne henvendelser, herunder reaktionsmulighederne overfor de enkelte medlemmer eller hele bestyrelsen. Alle de nævnte eksempler er konkrete sager, som Civilstyrelsen har behandlet inden for de seneste par år.

---o0o---

Civilstyrelsens indledende opgave som fondsmyndighed er at afdække juraen i sådanne henvendelser. Ofte kan det være tvivlsomt, om der overhovedet er noget juridisk spørgsmål i henvendelsen, som Civilstyrelsen kan forholde sig til. Med andre ord: Såfremt fonden fungerer i overensstemmelse med sit formål, og fondsloven i øvrigt overholdes, bliver det bestyrelsens eget ansvar at vurdere, hvordan man vil forholde sig til et rejst spørgsmål. Bestyrelsen må så nødvendigvis forholde sig i overensstemmelse med sit eget regelsæt, det vil sige i overensstemmelse med vedtægten for fonden:

Eksempel 1: Et bestyrelsesmedlem henvendte sig til Civilstyrelsen, fordi han mente, at en uddeling ikke burde vedtages. Flertallet ønskede at foretage denne uddeling. Civilstyrelsen fandt, at vedtægtens bestemmelser ikke var til hinder for uddelingen, og da der ikke i øvrigt var oplyst forhold, som indikerede, at fondsloven ikke blev overholdt, måtte bestyrelsen selv – efter vedtægtens

bestemmelser om bestyrelsesbeslutninger, subsidiært efter fondslovens § 20, stk. 2, 2. pkt. – vurdere, om uddelingen skulle finde sted.

Andre gange er juraen enkel, og Civilstyrelsen kan fremkomme med sin opfattelse:

Eksempel 2: Et bestyrelsesmedlem A (ud af en bestyrelse på 3) var af den opfattelse, at han var lovligt valgt som formand, uanset at B og C pegede på B. Hans begrundelse herfor var, at B var inhabil ved valget, og A's stemme derfor var afgørende, idet han på det tidspunkt allerede var formand, jf. fondslovens § 20, stk. 2, 2. pkt. Da der ikke var anført nogen begrundelse for A' opfattelse af, at B var inhabil, lagde Civilstyrelsen til grund, at B ikke var inhabil, og da det af vedtægten fremgik, at bestyrelsesbeslutninger skulle træffes ved almindelig stemmeflerhed, måtte A efter Civilstyrelsens opfattelse acceptere, at B var valgt som formand.

---o0o---

Imidlertid er der oftest tale om en sammenblanding af juridiske og ikke-juridiske spørgsmål, og scenariet er typisk, at det fyger med beskyldninger fra medlemmerne mod hinanden. Det er her vigtigt at notere sig, at Civilstyrelsen hverken er en forligsinstitution eller en domstol. Civilstyrelsen kan således hverken decideret mægle mellem de stridende parter, ikke føre vidner eller betragte et forhold som "bevist". Oftest vil det derfor være særdeles vanskeligt for Civilstyrelsen at vurdere, om det entydigt er én (eller flere) person(er), der er skyld i uroen.

Civilstyrelsens reaktion på sådanne henvendelser er typisk – naturligvis efter at begge parter har haft lejlighed til at udtale sig – en grundig gennemgang af de rejste spørgsmål, for så vidt som de kan besvares juridisk, jf. indledningen til eksempel 1, og nogle gange falder der så herefter ro over bestyrelsens arbejde:

Eksempel 3: A klagede til Civilstyrelsen over forskellige forhold i bestyrelsen. Civilstyrelsen tog stilling til, om

- A havde ret til at medtage en bisidder til bestyrelsesmøderne,
- flertallets beslutninger om fondens uddelinger var i overensstemmelse med fondens vedtægt, samt om
- opretholdelsen af en virksomhed i fondens eje var i overensstemmelse med vedtægtens bestemmelser.

Efter det oplyste har parterne taget Civilstyrelsens afgørelse til efterretning, og bestyrelsesarbejdet fortsætter nu uændret.

Desværre er det typiske billede, at sagerne ikke ender således.

---o0o---

Såfremt stridighederne medfører, at fonden ikke uhindret kan forfølge sit formål, hvilket typisk vil være tilfældet, såfremt parterne er så uenige, at et bestyrelsesarbejde umuliggøres, kan fondsmyndigheden efter fondslovens § 37, stk. 2, som er strafsanktioneret efter lovens § 43, stk. 2, nr. 2, meddele påbud til bl.a. bestyrelsesmedlemmer om at bringe forhold, der strider mod bestemmelser i loven i overensstemmelse med disse. Fondslovens § 37, stk. 2, anvendes yderst sjældent ved interne stridigheder i bestyrelsen. Men den kan f.eks. tænkes anvendt i det tilfælde, hvor et eller flere medlemmer af bestyrelsen hindrer udførelsen af lovligt truffene bestyrelsesbeslutninger, f.eks. udbetaling af et aftalt administrationshonorar.

Mere almindeligt er det, at Civilstyrelsen indkalder til et møde i styrelsen, hvor de forskellige muligheder for, at en uhindret forfølgelse – uden unødige administrationsomkostninger – af fondens formål drøftes. På dette stadium vil drøftelserne oftest have karakter af, at Civilstyrelsen opstiller forskellige valgmuligheder for medlemmerne at forholde sig til – med andre ord har konflikterne på dette tidspunkt været så længe og kan synes så dybe, at Civilstyrelsens forventning om, at bestyrelsen selv kan løse konflikterne, er svindende:

Eksempel 4: En fonds administrationsomkostninger bestod i vidt omfang af udgifter til dækning af regninger fra fondens forretningsfører (en advokat, som ikke var eller er medlem af bestyrelsen). Baggrunden var, at de enkelte bestyrelsesmedlemmer (3 i alt) løbende rettede juridiske forespørgsler til forretningsføreren – forespørgsler som skyldtes, at bestyrelsesmedlemmerne indbyrdes ikke kunne blive enige om bl.a. fortolkningen af vedtægten, sammensætningen af bestyrelsen, korrekt indkaldelse til bestyrelsesmøder, investeringsstrategi, osv. Efter at Civilstyrelsen igennem et par år havde opfordret bestyrelsen til at nedbringe administrationsomkostningerne betydeligt, hvilket ikke var lykkedes, indkaldte Civilstyrelsen til et møde og begrundede indkaldelsen med, at det påhviler en fonds bestyrelse at holde fondens administrationsomkostninger på et så lavt niveau som muligt, således at midlerne kan anvendes til uddeling. Særligt bemærkede styrelsen, at det ikke var i fondens interesse, at løbende stridigheder i bestyrelsen bevirkede, at en del af fondens overskud blev anvendt til ekstern bistand til støtte for den ene eller den anden del af bestyrelsen. Formålet med mødet skulle være at drøfte de muligheder, der fandtes for at få fondens omkostninger nedbragt, samtidig med at fonden uden uro i bestyrelsen med deraf følgende unød-

vendige omkostninger kunne forfølge sit formål. Det var naturligvis en forudsætning, at hele bestyrelsen skulle deltage i mødet. Civilstyrelsen oplistede på mødet følgende 4 forslag til et ændret arbejdsklima i bestyrelsen og anmodede om tilsendelse af medlemmernes bemærkninger til forslagene:

- Hvert medlem skulle beslutte sig for i fremtiden at indtage en konstruktiv tilgang til bestyrelsesarbejdet, hvilket i praksis f.eks. ville sige, at man skulle lade et spørgsmål ligge, når man – efter at have fremført spørgsmålet på et møde – var i mindretal ved en afstemning om, hvorvidt der skulle arbejdes videre med spørgsmålet. Ved et fondsretligt spørgsmål, som af medlemmet anses for så vigtigt for fonden, at man ikke kan leve med flertalsafgørelsen, må Civilstyrelsen kontaktes. Civilstyrelsen bemærkede i den forbindelse, at styrelsen ikke kan tage stilling til f.eks. hensigtsmæssigheden af visse investeringer, skattespørgsmål osv. Civilstyrelsen bemærkede videre, at styrelsen ikke har kapacitet til løbende at vurdere diverse spørgsmål fra en fond – alle spørgsmål kan ikke antages at være vitale for bestyrelsen. Såfremt man i stedet for ønskede en udtalelse fra forretningsføreren, måtte Civilstyrelsen på forhånd godkende, at fondens midler skulle anvendes til udgiften. Såfremt en sådan situation skulle opstå gentagne gange, måtte det medlem, der gang på gang var i mindretal overveje at træde tilbage. Alternativt kunne den øvrige del af bestyrelsen anmode Civilstyrelsen om at afsætte medlemmet. Såfremt disse betingelser ikke blev overholdt, ville Civilstyrelsen atter indkalde til et møde til en drøftelse af, om ledelsesforholdene er til hinder for, at fonden uhindret forfølger sit formål.
- Hvert medlem skulle overveje, om fonden var bedre stillet ved, at der skete enkeltvis eller samlet udtræden af bestyrelsen.
- Hvert medlem ”føjte sig helt uskyldig” og ønskede derfor, at Civilstyrelsen skulle afsætte det eller de medlemmer, der efter vedkommendes mening var årsag til hele uroen. Civilstyrelsen redegjorde i den forbindelse for, at styrelsen ikke er en forligsinstitution eller domstol, jf. ovenfor om vanskelighederne ved at vurdere, om det entydigt er en bestemt person, der er skyld i uroen.
- Hvert medlem meldte tilbage, at man ikke havde tænkt sig at ændre noget som helst. Til dette punkt bemærkede Civilstyrelsen, at man ved at vælge dette forslag skulle gøre sig klart, at man derved havde begivet sig ud på en rejse, hvor destinationen måske kunne vise sig at blive en afsættelse af hele bestyrelsen eller af enkelte medlemmer.

Civilstyrelsen har endnu ikke modtaget bemærkninger fra hele bestyrelsen, hvorfor sagen ikke er afsluttet.

Lykkes det ikke medlemmerne at overbevise Civilstyrelsen om, at de loyalt vil forsøge at løse samarbejdsvanskelighederne, kan resultatet blive, at Civilstyrelsen ser sig nødsaget til at afsætte hele eller dele af bestyrelsen efter fondslovens § 14, jf. § 13, stk. 4. Efter denne bestemmelse kan fondsmyndigheden afsætte et bestyrelsesmedlem eller en direktør, som på grund af længere tids sygdom eller anden svækkelse har vist sig ude af stand til at beklæde hvervet som medlem af bestyrelsen, eller som har vist sig klart uegnet (Civilstyrelsens understregning):

Eksempel 5: Efter at Civilstyrelsen i efteråret 2004 havde udtalt sig om,

- hvem der efter styrelsens opfattelse måtte betragtes som lovligt valgt bestyrelsesformand og administrator,
- hvorvidt sammensætningen af fondens bestyrelse var i overensstemmelse med fondens vedtægt,
- diverse habilitetsspørgsmål i bestyrelsen,
- spørgsmålet om det selvfølgelig i, at alle bestyrelsesmedlemmer indkaldes til møder i bestyrelsen,
- ulovlige hindringer i at udføre lovligt truffne bestyrelsesbeslutninger, samt
- det indlysende i, at der burde være klarhed i bestyrelsen om, hvem der udadtil kunne repræsentere fonden,

kunne Civilstyrelsen konstatere, at enkeltmedlemmer allerede få måneder senere igen rejste diverse spørgsmål, som viste uenighed om bestyrelsen af fonden. Civilstyrelsen indkaldte derfor til et møde, og da det under mødet meget hurtigt stod klart, at medlemmerne ikke selv kunne håndtere de dybe uoverensstemmelser medlemmerne imellem, så styrelsen sig nødsaget til at fremlægge 3 alternativer for et fremtidigt samarbejde, som de enkelte medlemmer efterfølgende skulle fremkomme med bemærkninger til:

- Muligheden for at møde i bestyrelsen så sjældent som muligt, dog mindst én gang årligt,
- udpegelsen af et 4. medlem, der samtidig skulle overtage formandsposten, eller
- at bestyrelsen samlet trådte tilbage og lod sig erstatte af suppleanterne.

Det var ikke muligt for bestyrelsesmedlemmerne at nå til enighed om at følge et af de af Civilstyrelsen oplyste alternativer og dermed søge vanskelighederne løst. På den baggrund oplyste styrelsen medlemmerne, at det var styrelsens agt at afsætte hele bestyrelsen efter fondslovens § 14, jf. § 13, stk. 4. Efter en gennemgang af alle sagens fakta lagde Civilstyrelsen ved afgørelsen vægt på, at de dybe uoverensstemmelser, der var – og havde været i flere år – blandt bestyrelsens med-

lemmer ikke syntes mulige at løse, og da samarbejdsvanskelighederne bl.a. bevirkede forsinkede udbetalinger af legater fra fonden samt vanskeliggjorde arbejdet med at udstikke retningslinjer for fondens virke udadtil, medførte det, at fonden ikke uhindret kunne forfølge sit formål. Civilstyrelsen fandt således, at bestyrelsesmedlemmerne havde vist sig klart uegnede til at beklæde bestyrelsesposterne.

Inden Civilstyrelsen traf endelig afgørelse, fik bestyrelsesmedlemmerne mulighed for at fremkomme med evt. yderligere bemærkninger, og i den forbindelse ønskede det ene medlem at træde tilbage frivilligt, hvis de andre også trådte tilbage eller blev afsat af Civilstyrelsen. Civilstyrelsen havde ikke indvendinger imod medlemmets frivillige tilbagetræden, og da de to andre fortsat ikke ønskede at fratræde frivilligt, endte det med, at Civilstyrelsen afsatte dem. Civilstyrelsen har efterfølgende udpeget en helt ny bestyrelse for fonden.

---o0o---

Civilstyrelsen kan således konstatere en kraftig stigning i antallet af henvendelser, hvor det for visse bestyrelsesmedlemmer er vitalt, at alle fondens forhold kulegraves af en ekstern myndighed samtidig med, at man ikke ønsker en fredelig løsning på interne stridigheder, som f.eks. kunne være, at man selv trak sig tilbage fra bestyrelsen. Civilstyrelsen behandler naturligvis alle sådanne henvendelser, men vil afslutningsvis gentage, at styrelsen som fondsmyndighed ikke råder over en domstols beføjelser eller en forligsinstitutions kompetencer. Det, der påhviler Civilstyrelsen, er at søge størst mulig sikkerhed for – med de hjælpemidler, der findes i fondsloven – at alle fondes formål efterleves bedst muligt og uden (økonomiske) hindringer.

Med et citat af forfatteren Alexander Pope: *Det er med vores dømmekraft som med ure – ingen går helt ens, og alligevel tror vi, at vort eget går rigtigt*, kan Civilstyrelsen afslutningsvis opfordre de enkelte bestyrelsesmedlemmer til dels en højere grad af rummelighed i forhold til, hvornår ”uret går rigtigt” i bestyrelsesarbejdet, men også en større grad af selvransagelse i forhold til ens egen rolle i stridighederne, inden man retter henvendelse til fondsmyndigheden.